

# ИНТЕГРАЦИЈЕ И ДЕЗИНТЕГРАЦИЈЕ У МЕЂУНАРОДНИМ ОДНОСИМА КАО ПОСЛЕДИЦА ГЛОБАЛНИХ ЕКОНОМСКИХ ПРОЦЕСА

Љубомир Дуловић\*

*Достављен:* 13. 11. 2020.

*Језик рада:* Српски

*Кориговано:* 05. 12. 2020. и 22. 01. 2021.

*Тип рада:* Прегледни рад

*Прихваћен:* 28. 01. 2020.

*DOI број:* 10.5937/vojdela2101015D

Предмет рада су интеграције као објективна тенденција и најзначајнији елемент данашњег деловања глобалних процеса и све интензивнији процеси дезинтеграција. Квалитативном анализом указује се на главне карактеристике интеграција као последице растуће међузависности, повезаности и сарадње и дезинтеграција које су снажно подстакнуте инструментализацијом овог процеса за скривене и маскиране специфичне циљеве. Анализира се успостављени процес и забрињавајуће и поражавајуће импликације у економској и социјалној функцији. Силе у настајању са актуелном и потенцијалном геополитичком моћи, као алтернатива постојећем поретку, стављају се у контекст утицаја на оба супротстављена процеса.

Истраживачки циљ јесте сагледавање неминовности међусобног преплитања и сударања интеграција и дезинтеграција, низа испољених економских и социјалних проблема, као последице глобалних економских процеса, уз идентификовање значаја и утицаја различитог деловања принуде на одрживост и могућност успостављеног процеса. Резултати сугеришу да значај војне силе убрзано расте; све је дубља поларизација између неразвијеног и развијеног света, а граница између њих је извор затегнутости и сукоба. Стално стање нестабилности, сукоба и конфликта дугорочно има потенцијал за бројне и веће опасности у свету.

Кључне речи: *интеграције, дезинтеграције, неолиберални економски концепт, богати Север, сиромашни Југ*

---

\* Војска Србије, Генералштаб, Управа за развој и опремање (Ј-5), Београд,  
ljubomir.dulovic1@gmail.com

Означавајући све процесе повезивања, глобализација је одређена као универзалан процес или низ процеса који производе повезаност и међузависност између држава и друштава, повезујући их у један модеран светски систем.<sup>1</sup> Слично наведеном, глобализација је „процес и систем конфликтног повезивања света чију садржину, облике, циљеве и учинке првенствено одређују планетаризација капитала, интереси, утицај и сила најмоћнијих корпорација и земаља.“<sup>2</sup> Наведеним приступом доминантно се уочавају процеси повезивања и нови облици организовања на локалном, регионалном и светском нивоу, кроз спонтани или насилно наметнути процес, који води ка новом устројству и хијерархији у свету.

Глобални процеси са интеграцијама као објективном тенденцијом данашњег деловања, условљени технолошким напретком, модернизацијом и међузависношћу имали су обећавајући потенцијал за решење многих светских противречности. Ипак, САД са својим савезницима, различитим облицима финансијских аранжмана и војном силом за сламање сваког могућег отпора, упоредо креирају и дезинтеграционе процесе.<sup>3</sup>

Доминација и монополистички положај богатих земаља над технолошким напретком и хегемонија једне преостале силе, посебно у протеклом периоду, генерисали су нове полове: богати Север, као готово једини добитник глобалних процеса, и сиромашни Југ.<sup>4</sup> Остали главни чиниоци глобалног геополитичког поретка са економијама у снажном замаху<sup>5</sup> и растућим заједничким потенцијалом, тежећи равноправним партнерским односима, утичу на оба супротстављена процеса, пружајући алтернативу постојећем економском, политичком и војном поретку.

## Атлантске и европске интеграције

Монополизација савремених процеса производње, контрола светских финансијских институција, доминација над светским фондовима знања и светским

<sup>1</sup> *The Concise Oxford Dictionary of politics (second edition)*, ed. Iain Mclean, Alistair, McMillan, Oxford University Press, 2003, p. 223.

<sup>2</sup> Зоран Видојевић, *Куда води глобализација*, Филип Вишњић, Београд, 2005, стр. 15.

<sup>3</sup> Михајло Марковић, у: Боро Трамошљанин, „Глобализација и механизми њеног остваривања“, *Социолошки дискурс*, Бања Лука, 3/2012, стр. 42. Кроз дистинкцију појмова: глобализација као „незадржив процес светске интеграције на технолошком, комуникацијском, политичком, научном и културном плану“ и глобализам као „идеологија и политика светске доминације“ указује се на суштинско обележје глобалних процеса – двоструког, светлу и тамну страну и две супротне силе интеграције и дезинтеграције.

<sup>4</sup> Станислав Стојановић, *Глобализација и безбедносне перспективе света*, ВИЗ, Београд 2009, стр. 234. „Асиметрични систем расподеле друштвене моћи који креира глобализација трајно антагонизује светски систем на развијени светски центар Север и неразвијени светски Југ, између њих постоје бројне противречности.“

<sup>5</sup> Joseph Stiglitz, „The US is at Risk of Losing a Trade War with China“, *Project Syndicate*, 31 July 2018.

медијима и, што је најзначајније, војном силом,<sup>6</sup> омогућава коалицији формираној од најбогатијих земаља, на чијем врху се налази једина суперсила – САД, универзалну хегемонију запада.<sup>7</sup> Пример институционализације ових глобалних стремљења представља НАТО, као политичко-војна организација, и Европска унија, као првенствено економска и политичка заједница. Овде се могу сврстати и различити формални облици регионалне сарадње.

НАТО (*North Atlantic Treaty Organization*) настао је као војна и одбрамбена евроатлантска војна алијанса чији је тежишни задатак био одбрана Запада, пре свега Европе, у околностима биполарне поделе света. На самиту у Вашингтону 1999. године,<sup>8</sup> НАТО је изашао из оквира члана 5. Северноатлантског уговора. Кључне промене биле су: сагласност око неопходности проширења НАТО-а на исток; преузимање улоге гаранта демократских вредности у свету и заштитника људских права; могућност предузимања војних акција Алијансе ван територија држава чланица НАТО-а и, уколико је потребно, без мандата Уједињених нација.<sup>9</sup> Оружана агресија на СР Југославију 1999. године, спроведена без одлуке Савета безбедности УН, уз кршење члана 51. Повеље УН, ради наводне „хуманитарне катастрофе” прва је војна интервенција којом је НАТО приказао кључну улогу и задатке које је добио на педесетогодишњицу свог оснивања.

Европска унија<sup>10</sup> је до распада Варшавског уговора имала, пре свега, економски и политички карактер. Појава низа регионалних криза које су у великој мери угрожавале стабилност ЕУ створило је услове за нове основе у Заједничкој спољној и безбедносној политици и адекватан напредак у војној области. У том смислу, створен је Еврокорпус,<sup>11</sup> као војна формација, 1992. године.<sup>12</sup> За брзо реаговање на појаву кризе и спречавање њене ескалације у оквиру Снага за брзе интервенције пројектовано је стварање 13 борбених група, од којих би две биле увек у приправности.<sup>13</sup>

И поред сталног унапређења политичких, економских и војних капацитета, ЕУ се није ослободила пресудног утицаја САД и даље је инструментализована у функцији интереса администрације САД.<sup>14</sup> Последњих година ЕУ се суочава

<sup>6</sup> Имануел Волерстин, *Опадање америчке моћи*, ЦИД, Подгорица, 2004, стр. 253.

<sup>7</sup> Мирослав Печулић, *Глобализација два лика света*, Гутембергова галаксија, Београд, 2002, стр. 143-145.

<sup>8</sup> THE READER'S GUIDE TO THE NATO SUMMIT IN WASHINGTON 23 - 25 APRIL 1999, Office of Information and Press NATO, Brussels, 1999.

<sup>9</sup> Душан Пророковић, „Стратегија НАТО 2020 и Варшавски самит: континуитет позиционирања НАТО у источној Европи”, *Безбедносни форум*, Београд, 2/2016, стр. 20.

<sup>10</sup> Klaus Diter Borhart, *Abeceda prava Evropske unije*, Kancelarija za publikacije Evropske unije, Luksemburg, 2010.

<sup>11</sup> Treaty on European Union (Maastricht Treaty), 7 February 1992.

<sup>12</sup> Дејан Гајић, „Развој оружаних снага у Европској унији”, *Међународни проблеми*, Београд, 3-4/2003, стр. 346-352.

<sup>13</sup> Игор Новаковић, *Водич кроз поглавље 31 претприступних преговора Србије са Европском унијом*, ISAC fond, Београд, 2015.

<sup>14</sup> Митар Ковач, „Однос НАТО према Балкану”, *Безбедносни форум*, Београд, 2/2016, стр. 46.

са најозбиљнијим изазовима у њеној историји. Економске неприлике које су довеле до поделе на Север и Југ, проблематична будућност евра, избегличка криза, јачање исламског тероризма, очигледне мањкавости досадашњег начина руковођења заједницом и идеолошки антагонизам између оних који желе тешње уједињене и оних који заговарају јачање ауторитета националне државе прете да распад и пропаст ЕУ буде реална опција.

Кључна предност Америке састоји се у њеној укупној економској снази.<sup>15</sup> Сједињене Државе као идејни творац међународних финансијских институција са највише уложеног капитала под својом формалном контролом неформално контролишу и глобалне економске процесе.<sup>16</sup> НАТО координира војно деловање са Светском банком (СБ) и усклађује га са интервенционистичким мерама Међународног монетарног фонда (ММФ) и обрнуто, указује Чосудовски и упозорава да је Пентагон рука Волстрига.<sup>17</sup> Како Сол (*Sol*) даље примећује, економија ће, уместо политике и војске, обликовати ток људске историје.<sup>18</sup>

Раст сиромаштва и неједнакости, као последица примене формуле економске транзиције, генерише непремостиве поделе између појединаца, народа и држава, чиме утиче на безбедност унутар земаља и представља опасност на глобалном нивоу. Неуспеси глобализације, који су условили пораст сиромаштва и слабљење заштитних капацитета државе, отворили су просторе за повратак широко распрострањених појава рата и насиља.<sup>19</sup>

## Евроазијске интеграције

Стварање глобалног друштва под униполарним вођством САД и најмоћнијих западних земаља прати нарушавање суверенитета и ограничавање независности многих земаља. Институције, правила и норме којима се управља глобалном економијом и колективном и регионалном безбедношћу омогућавају западним земљама водећу улогу упркос чињеници да представљају малу групу земаља и мањи део светске популације.<sup>20</sup>

Поучени наведеним искуствима, остали главни чиниоци глобалног геополитичког поретка раде на оснивању регионалних, како економских, тако и безбед-

<sup>15</sup> Zbignjev Bžežinski, *Америка-Кина и судбина света Стратешка визија*, Албатрос плус, Београд, 2013, стр. 61-70.

<sup>16</sup> Džozef Stiglic, *Слободан пад - Америка слободно тржиште и слом светске привреде*, Академска књига, Нови Сад, 2013, стр. 13.

<sup>17</sup> *Исто*, стр. 13.

<sup>18</sup> Ralston Džon Sol, *Propast globalizma i preoblikovanje sveta*, Arhipelag, Београд, 2011, стр. 23.

<sup>19</sup> Станислав Стојановић, „Глобализација између краја и повратка историје”, *Војно дело*, Београд, 3/2016, стр. 18.

<sup>20</sup> Chantam House and The National Intelligence Council, *Globalization and future architectures: mapping the global future 2020 Project*, Report of a conference on 6 June 2005, Chantam House, London, 2005.

носних савеза на равноправним партнерским односима како би повећали капацитет у надметањима са САД и НАТО, чији су императиви очување Америке<sup>21</sup> као једине глобалне силе, и раст институционализације глобалне сарадње.<sup>22</sup> Последњих година силе у настајању одбацују америчко лидерство у ситуацијама у којима им то није корисно, иако су и даље неспремне и неспособне да му понуде стварну алтернативу.<sup>23</sup>

Као резултат таквог настојања формиране су Шангајска организација за сарадњу (*Шанхайская организация сотрудничества*) ШОС, као и БРИКС. ШОС је регионална политичка, економска и безбедносна међународна организација.<sup>24</sup> И док једни сматрају ШОС противтежом за НАТО интересе у Централној Азији, за друге вековни антагонизми узрокују дубоко укорено неповерење и препрека су за чвршћи савез између Кине и Русије.<sup>25</sup> Растуће претње НАТО-а и САД доприносе превазилажењу несугласица.<sup>26</sup>

БРИКС је економски савез пет најзначајнијих држава, са око 40% светског становништва, које бележе брзи привредни раст и заједно стварају око четвртину светског бруто друштвеног производа.<sup>27</sup> Нестабилност, неравнотежа и криза глобалног управљања, као кључне карактеристике савремене међународне ситуације, односно немогућност да Запад сам успостави стабилан светски поредак, условиле су оснивање и БРИКС-а.<sup>28</sup>

Изнуђене евроазијске интеграције, као разумљив одговор наметнутим пугубним стратегијама устројеног светског поретка,<sup>29</sup> функционишу на равноправним основама, у складу са јасно утврђеним националним и државним интересима чланица. И поред високо постављених циљева, постојећи интегративни процеси на евроазијском простору своде се на лабаво повезане групације, без јасно изражене визије. У њиховој сарадњи доминирају формални приступи у оквирима консултација са најчешћим одсуством заједничких активности. Мали

<sup>21</sup> Више у: Carla Norloff, „Hegemony and inequality: Trump and the liberal playbook”, *International Affairs*, Volume 94, Issue 1, 2018, p. 63–88.

<sup>22</sup> Zbignjev Bžežinski, *Велика шаховска табла*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 40-41.

<sup>23</sup> Ian Bremer, *СУПЕРСИЛА Три могуће улоге Америке у свету*, CIRSD, Beograd, 2015, стр. 10. Силе у настајању као што су Кина, Русија, водеће арапске земље Персијског залива, Индија, Бразил, Турска и друге.

<sup>24</sup> Alyson J. K. Bailes, Pál Dunay, Pan Guang and Mikhail Troitskiy, *The Shanghai Cooperation Organization*, SIPRI Policy Paper No. 17, 2007.

<sup>25</sup> Linda Jakobson, Paul Holtom, Dean Knox and Jingchao Peng, *China's Energy and Security Relations with Russia: Hopes, Frustrations and Uncertainties*, SIPRI Policy Paper No. 29, 2011.

<sup>26</sup> Zbignjev Bžežinski, *исто*, стр. 55

<sup>27</sup> *Grow global - building business in BRIC nation*, Grant Thornton International Ltd, 2012.

<sup>28</sup> Ian Bremer, *исто*, стр. 20-21.

<sup>29</sup> Leonidovna, I. L.: ГЛОБАЛИЗАЦИЈА КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИЈЕ МИРОВОЈ ПОЛИТИЧЕСКОЈ СИСТЕМЫ, Политология и этнополитика, No 1, 2018, стр. 139. Аутор сматра да под маском постизања максималне ефикасности светске економије или заштите људских права и слобода, они заправо осигуравају економске интересе корпоративних ентитета, држава „златне милијарде”.

број чланица, са обавезама које нису јасно одређене, чини ове интеграције још увек удаљеним од респективног и незаобилазног партнера, без могућности да угрозе постојећи светски поредак.

Потенцијално највећу опасност по интересе САД и НАТО представљају политичке и војне моћи Руске Федерације, њено повезивање и јачање веза са својим бившим републикама и другим државама евроазијског простора, чиме би били оснажени њени економски, војни и политички интереси. Одмереним ангажовањем Русије и чврстим односом према проблемима у окружењу, у оквирима стратегијско-доктринарних докумената, Русија брани своје националне интересе и поправља статус велике силе на светској политичкој сцени.<sup>30</sup> Стварањем напетости и ометањем интеграционих процеса у евроазијском региону, Запад остварује негативан утицај на остваривање руских националних интереса, наводи се у стратегији Руске Федерације, посебно истичући украјинско питање.<sup>31</sup> У том контексту, могло би се рећи да украјински проблем слаби удар на амерички примат у Евроазији.<sup>32</sup>

## Дезинтеграција народа и држава као последица амбивалентности глобалних процеса

Концентрација моћи у корист САД и њених савезника на рачун већег броја држава одређује правце и смерове глобалних односа. Давањем националног третмана западним банкама и МНК замењена је отворена колонизација ратом и успостављање западних протектората, наводи Чосудовски, и додаје да рат у физичком смислу уништава све оно што није разорено кроз дерегулацију, приватизацију или наметањем реформи слободног тржишта.<sup>33</sup> Створени економски и социјални јаз унутар самих држава и између појединих држава глобално поларизује друштвену структуру на глобално богате и локално сиромашне са супротстављеним позицијама у новој подели богатства и сиромаштва, могућности и безизлазности, моћи и немоћи, слободе и неслободе.<sup>34</sup> Генерисана неједнакост постаје снажан инкубатор за неправду и нестабилност.<sup>35</sup>

Многи потлачени виде излаз из безизлазности свог тешког живота у религији, генеришући верски фундаментализам који узрочно-последично доводи до бујања расне и националне нетрпељивости.<sup>36</sup> Препознавање ислама као религије која је спремна да своје циљеве остварује борбом, у условима сурових неједнакости, знат-

<sup>30</sup> Зоран Каравидић и Митар Ковач, „Афирмација Руске Федерације као велике силе”, *Војно дело*, Београд, 3/2018, стр. 123-125.

<sup>31</sup> Указ Президента Российской Федерации от 31 декабря 2015 года N 683 "О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации".

<sup>32</sup> Zbignjev Bžežinski, *исто*, стр. 36-37 и 47.

<sup>33</sup> Мишел Чосудовски, *исто*, стр. 12.

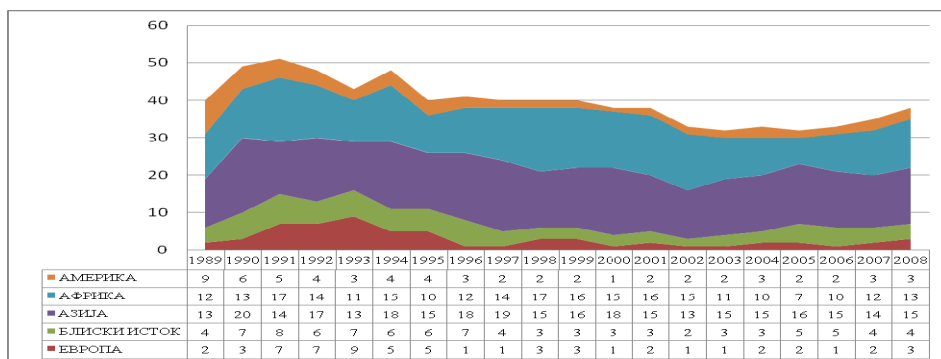
<sup>34</sup> Владимир Вулетић, *Глобализација*, Завод за уџбенике, Београд, 2009, стр. 23.

<sup>35</sup> Erik Hobsbaum, *Globalizacija, demokratija, terorizam*, Arhipelag, Beograd, 2008, стр. 43.

<sup>36</sup> Naomi Klein, *Doktrina šoka uspon kapitalizma katastrofe*, VBZ, Zagreb, 2008, стр. 352.

но увећава опасност. Стојановић упозорава да се у одређеним деловима процес радикализације ислама и јачање панисламистичких стремљења прогресивно одвија.<sup>37</sup> Суштинска заснованост религије чија је основа да се мир с Богом не може остварити ако нема мира међу људима, значајно доприноси слободи и миру. Ипак, политичка злоупотреба и манипулација религије и верских осећања, користећи људски страх од Божије казне, даје религији и огроман конфликтни потенцијал.<sup>38</sup>

У пракси испољене противречности стварају неповољно глобално безбедносно окружење и креирају сукобе мањих размера у оквиру локалних и евентуално регионалних ратова, као безбедносну последицу. Упоредо су се јавиле две супротне тенденције: нестајање опасности од рата између водећих држава света (трећег светског рата, нуклеарног рата), а истовремено многи унутрашњи оружани сукоби и мањи међународни ратови.<sup>39</sup>



Графикон 1 – Број оружаних сукоба у свету по регионима 1989–2014.

(Извор: Pettersson, T., Wallensteen, P.: Armed conflicts, 1946–2014, *Journal of PEACE RESEARCH* Volume 52 Issue 4, 2015, page 536-550)

Доминантан утицај САД и њених савезника умањило је значај Уједињених нација које своју функцију подређују војним, политичким и економским интересима најмоћнијих земаља света. Томе доприносе и селективне интервенције великих сила, ради својих геостратешких интереса, које све чешће игноришу колективну безбедност коју гарантује Повеља УН. Настојање великих сила да остваре доминантну улогу у глобалним процесима карактерише широк спектар могућег деловања – од пружања финансијске помоћи до војних интервенција, као што је агресија НАТО-а на СР Југосла-

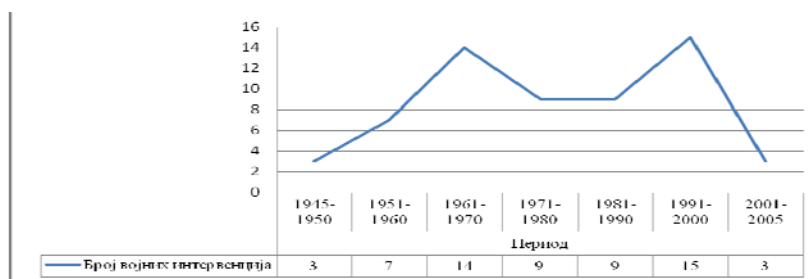
<sup>37</sup> Станислав Стојановић и Горан Мандић, „Безбедност света између краја и повратка историје”, *Међународни проблеми*, Београд, 2-3/2016, стр. 160.

<sup>38</sup> Милован Суботић, „Религија и рат – повратак отписаног?”, *Међународни проблеми*, Београд, 4/2019, стр. 482-494.

<sup>39</sup> Смиља Аврамов, *Трилатерална комисија, светска влада или светска тиранија*, Идиј, Ветрник, 1998.

вију. Струоб Талбот (*Strobe Talbott*), који је за време бомбардовања Србије водио Заједнички обавештајни комитет за дипломатију Пентагона и Стејт департамента, у предговору књиге директора за везе Џона Нориса каже: „Стварни узрок бомбардовања био је то што Србија није спроводила тржишне, социјалне и економске реформе, што значи да је то била последња оаза Европе која се није повиновала неолибералним програмима под управом САД, па је то морало бити уклоњено.”<sup>40</sup> Управо, процеси глобализације, сами по себи, чине позицију неразвијених и малих земаља незавидном. Регионална дистрибуција војних интервенција јасан је показатељ да су жртве интервенције земље сиромашног Југа, односно земље Трећег света „зона конфликта”.

Мотив који је покретао интервенције великих сила на територије других држава је интерес, односно борба за превласт и прерасподелу ресурса и мање-више је константа током целе историје човечанства. Вашингтонским самитом НАТО и САД<sup>41</sup> преузимају улогу и заштитника људских права и гаранта демократских вредности. Потпуно нов начин приступа људским правима одредио је улогу и значај саме државе. Давањем примата међународном праву у односу на права суверених држава умањени су улога и значај принципа државног суверенитета до његовог поништавања. На домете овог проблема – својим становиштем да су се најмилитантније снаге Запада заложиле за нову идеологију и политику светске доминације под плаштом борбе за демократију, људска права и цивилно друштво – указује и Марковић.<sup>42</sup> У таквом систему САД, под плаштом заштите угрожених људских права и ширења демократије и универзалних вредности, разбија и уништава државе и организације које не могу да контролишу или које, у потрази за ресурсима и тржиштем, делују у супротности са њиховим интересима и интересима МНК-а.<sup>43</sup>



Графикон 2 – Војне интервенције у свету по деценијама 1945–2005.

(Извор: Стојановић, С.: *Глобализација и безбедносне перспективе света*, ВИЗ, Београд 2009, стр. 196)

<sup>40</sup> John Norris, *Collision Course: NATO, Russian and Kosovo* (foreword by Strobe Talbott).

<sup>41</sup> THE READER'S GUIDE TO THE NATO SUMMIT IN WASHINGTON 23 - 25 APRIL 1999, Office of Information and Press NATO, Brussels, 1999.

<sup>42</sup> Михајло Марковић, *Глобализација и глобализам, Ка филозофији*, 2. јула 2013. године. (Интернет). Доступно на: <https://filozofskitekstovi.wordpress.com/2013/07/02/globalizacija-i-globalizam/> (приступљено 23. јануара 2021).

<sup>43</sup> Митар Ковач, *исто*, стр. 47.



Од Другог светског рата војне интервенције се дешавају у свакој деценији, али се учесталост појављивања разликује по деценијама, с тим да је врхунац био у последњој деценији XX века. Све војне интервенције, у периоду после хладног рата, предузимале су земље богатог Запада, пре свега САД, због својих интереса. Сведоци смо да су очување мира и заштита људских права, као повод и изговор, били и остали инструменти моћних за наметање своје воље непослушним и слабим државама. Мићовић упозорава да колико год та брига имала хуманитарну садржину, она се често злоупотребљава за остваривање неких других циљева, а националне мањине служе само као параван иза којег се ти циљеви прикривају. Наводи, такође, да је новија историја препуна примера злоупотребе „бриге” за мањине, подсећајући на Хитлерове демагошке пароле о угроженим Немцима у Пољској и Чехословачкој, које су му представљале повод за агресију на ове земље.<sup>44</sup>

## Закључак

Глобализација са интеграцијама као објективном тенденцијом, кроз наметнуту економску парадигму, резултира кризом социјалне државе и светском економском кризом, растом заснованим на повећању неједнакости и низом испољених економских и социјалних проблема.<sup>45</sup> Многи се са правом питају да ли је визија глобалног друштва и даље извесна, односно, да ли глобализација још увек функционише,<sup>46</sup> или је у дефанзиви, или пак на самрти.<sup>47</sup>

Висока и растућа економска неједнакост креира и дезинтеграционе процесе који су генерисали стање нестабилности, сукоба и конфликта са дугорочним потенцијалом за бројне и веће опасности у свету. Неједнакости, велике социјалне разлике, сиромаштво, незапосленост, ратови, културно заостајање, константне политичке и економске кризе, корумпирана и криминализована власт, институционалне дезорганизације, итд. генеришу стање које погодује не само тероризму и криминалу него и већини других друштвених девијација.<sup>48</sup> Разградња није евидентна само у оквиру држава већ је једнако присутна између држава, као и на глобалном нивоу, указујући да је њен главни генератор природа глобалних процеса са наметнутом парадигмом и институционалним оквиром у функцији заштите неравномерне дистрибуције. Сходно наведеном приступу, Радовић указује да расподела богатства, захваљујући структурној неравнотежи глобализоване економије, првенствено иде у прилог богатима.<sup>49</sup> Глобални економски процеси, имајући у виду забрињавајуће и поражавајуће последице, нису испунили очекивања и нису одрживи и могући без различитих облика принуде.

<sup>44</sup> Војислав Мићовић, *Глобализација и нови светски поредак*, Чигоја, Београд, 2001, стр. 157.

<sup>45</sup> Више у: Љубомир Дуловић, „Глобални процеси и ефекат на економију и безбедност”, *Војно дело*, Београд, 5/2016, стр. 296-302.

<sup>46</sup> Више у: Luke Amadi, „Globalization and the changing liberal international order: A review of the literature”, *Research in Globalization*, No 2, 2020.

<sup>47</sup> Džon Ralston Sol, у Станислав Стојановић и Горан Мандић, „Безбедност света између краја и повратка историје”, *Међународни проблеми број 2-3/2016*, Београд.

<sup>48</sup> Naomi Klein, *исто*, стр. 342-352.

<sup>49</sup> Александар Радовић, *Сумрак либерализма*, Интеркомерц, Београд, 2011.

Свет је у сталном стању нестабилности, сукоба и конфликта који дугорочно имају потенцијал за бројне и веће опасности у свету. Као резултат свега тога, свет је данас небезбеднији него пре 20 година.<sup>50</sup> С тим у вези, уместо глобалног мира и стабилности као кључне претпоставке глобалних процеса у транзицији света, а ради слободног протока роба, капитала и информација, значај војне силе убрзано расте. Растућа међузависност, повезивање и сарадња суочава се са све интензивнијим процесима дезинтеграције чији је негативан резултат дубља поларизација на линији Севера и Југа, актуелизујући сукобљавања ради задржавања доминантне позиције и надмоћи најбогатијих земаља, пре свега САД. Све израженија граница између неразвијеног и развијеног света, која се због глобалних економских процеса претвара у непремостив јаз између добитника и губитника глобализације, није само економски проблем. Обухватом војних интервенција, имајући у виду носиоце и жртве, као и размере тих интервенција, видљиво је да је граница између неразвијеног и развијеног света извор и затегнутости и сукоба. Печулић правилно уочава да је блоковска подела света замењена новом поделом: „зоном мира” коју чине богате, демократске и међузависне земље Запада, и „зоном конфликта” коју чини Трећи свет – подручје експлозивних конфликта, претећег хаоса и непријатеља мира.<sup>51</sup>

### Литература

- [1] Војислав Мићковић, *Глобализација и нови светски поредак*, Чигоја штампа, Београд, 2001.
- [2] *Grow global - building business in BRIC nation*, Grant Thornton International Ltd, 2012.
- [3] Дејан Гајић, „Развој оружаних снага у Европској унији”, *Међународни проблеми*, Београд, 3-4/2003.
- [4] Душан Пророковић, „Стратегија НАТО 2020. и Варшавски самит: континуитет позиционирања НАТО у источној Европи”, *Безбедносни форум*, Београд, 2/2016.
- [5] Erik Hobsbaum, *Глобализација, демократија, тероризам*, Arhipelag, Beograd, 2008.
- [6] Zbignjev Bžežinski, *Америка и Кина и судбина света Стратешка визија*, Албатрос Плус ФБ, Београд, 2013.
- [7] Zbignjev Bžežinski, *Велика шаховска табла*, ЦИД, Подгорица, 1999.
- [8] Зоран Видојевић, *Куда води глобализација*, Филип Вишњић, Београд, 2005.
- [9] Ian Bremmer, *СУПЕРСИЛА Три могуће улоге Америке у свету*, CIRSD, Beograd, 2015.
- [10] Ivanova Lyudmila Leonidovna, „ГЛОБАЛИЗАЦИЈА КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИЈИ МИРОВОЈ ПОЛИТИЧЕСКОЈ СИСТЕМЫ”, *П о л и т о л о г и я и э т н о п о л и т и к а*, No 1, 2018.
- [11] Игор Новаковић, *Водич кроз поглавље 31 претприступних преговора Србије са Европском унијом*, ISAC fond, Београд, 2015.
- [12] Joseph Stiglitz, „The US is at Risk of Losing a Trade War with China”, *Project Syndicate*, 31 July 2018.

<sup>50</sup> Пророковић, Д.: *исто*, стр. 20.

<sup>51</sup> Печулић, М.: *исто*, стр. 143.

[13] Linda Jakobson, Paul Holtom, Dean Knox and Jingchao Peng, *China's Energy and Security Relations with Russia: Hopes, Frustrations and Uncertainties*, SIPRI Policy Paper No. 29, 2011.

[14] Luke Amadi, „Globalization and the changing liberal international order: A review of the literature“, *Research in Globalization*, No 2, 2020.

[15] Љубомир Дуловић, „Глобални процеси и ефекат на економију и безбедност“, *Војно дело*, Београд, 5/2016.

[16] Mark Esposito, „What is the state of the BRICS economies?“, World economic forum, 19 April 2016.

[17] Милован Суботић, „Религија и рат – повратак отписаног?“, *Међународни проблеми*, Београд, 4/2019.

[18] Мирослав Печулић, *Глобализација два лика света*, Гутембергова галаксија, Београд, 2002.

[19] Митар Ковач, „Однос НАТО према Балкану“, *Безбедносни форум*, Београд, 2/2016.

[20] Мишел Чосудовски, *Глобализација сиромаштва и нови светски поредак*, Артист, Београд, 2010.

[21] Naomi Klein, *Doktrina šoka uspon kapitalizma katastrofe*, VBZ, Zagreb, 2008.

[22] Ralston Džon Sol, *Propast globalizma i preoblikovanje sveta*, Arhipelag, Beograd, 2011.

[23] Станислав Стојановић, „Глобализација између краја и повратка историје“, *Војно дело*, Београд, 3/2016.

[24] Станислав Стојановић и Горан Мандић, „Безбедност света између краја и повратка историје“, *Међународни проблеми*, Београд, 2-3/2016.

[25] Therese Pettersson & Peter Wallensteen, „Armed conflicts, 1946–2014“, *Journal of PEACE RESEARCH* Volume 52 Issue 4, 2015.

[26] *The strategy for BRICS economic partnership* (2014) Ufa, Russian Federation.

[27] Carla Norloff, „Hegemony and inequality: Trump and the liberal playbook“, *International Affairs*, Volume 94, Issue 1, 2018.

[28] Džozef Stiglic, *Слободан пад – Америка слободно тржиште и слом светске привреде*, Академска књига, Нови Сад, 2013.

## Интеграције и дезинтеграције у међународним односима као последица глобалних економских процеса

Глобални процеси са интеграцијама као објективном тенденцијом садашњих операција, условљени технолошким напретком, модернизацијом и међузависношћу, имају обећавајући потенцијал за решавање многих светских противречности. Инструментализација овог процеса за скривене специфичне циљеве има велики утицај на све интензивне процесе дезинтеграција.

Концентрација моћи у једном центру, на рачун многих земаља, одредила је правце глобалних процеса. САД и њихови савезници су користили на различите начине финансијски аранжман са Међународним монетарним фондом и Групом Светске банке (посебно земље које су претходно захтевима доведене у економску и политичку кризу) и НАТО за разбијање могућег отпора, истовремено стварајући процесе дезинтеграција.

Нова прерасподела моћи изазвана глобалним процесима није смањила број проблема и потенцијалних ризика. Поучене наведеним искуством, растуће силе са стварном и потенцијалном геополитичком моћи (тачније Русија и Кина) су започеле регионалне економске и безбедносне савезе на равноправним партнерствима и утичу на оба супротстављена процеса, дајући алтернативу тренутном поретку.

Раст сиромаштва и неједнакост, као последица формуле економске транзиције, генеришу неизбежне поделе између појединаца, људи и нација, што утиче на унутрашњу безбедност и постаје глобална претња. Раздвајање је евидентно у земљама, између земаља, као и на глобалном нивоу, указујући да је главни генератор овоје природа глобалних процеса са наметнутим парадигмом и институционалним пољем у функцији безбедности неравномерне дистрибуције. У пракси, испољене контрадикције чине глобалну безбедност незахвалном и стварају мале локалне сукобе и на крају регионалне ратове, као последице безбедности.

Глобални економски процеси заправо имају забрињавајуће и разорне последице. Они нису испунили очекивања и нису одрживи и могући без силе, коју карактеришу различите операције, од финансијске помоћи до војне интервенције. Очигледно, уместо глобалног мира и стабилности као кључних претпоставки глобалних процеса у светској транзицији, због слободне трговине, капитала и информација, расте значај војне моћи. Растућа међузависност, повезаност и сарадња сучавају се са интензивнијим процесима дезинтеграција, чији су негативни резултати дубља поларизација између Северне и Јужне линије, у односу на развијени и неразвијени свет, актуелизујући сукобе за задржавање доминантног положаја и превласти најбогатијих земаља, пре свега САД. Разлика између развијеног и неразвијеног света расте, који се због глобалних економских процеса претвара у непремостиви јаз између победника и губитника глобализације, а то није само економски проблем. Војне интервенције, имајући у виду организаторе и жртве, као и њихов опсег, видљиво показују да је линија између развијеног и неразвијеног света извор напетости и сукоба. Као резултат тога, свет је увек у стању нестабилности, сукоба и размирица, што дугорочно може имати потенцијал за све веће опасности у свету.

Кључне речи: *интеграције, дезинтеграције, неолиберални економски концепт, богати Север (центар), сиромашни Југ (периферија)*

© 2021 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

